

Madeira

Na otoku z gorato notranjostjo in rajskimi vrtovi

Besedilo: Irena Cerar Drašler
Fotografije: Darko Drašler

Madeira je majhen portugalski otok z razgibanjo pokrajino. Ker je bližje afriški kot matični celine, ima vse leto izredno milo podnebje, zato ji rečejo tudi »otok večne pomladi«. S svojimi strmimi obalami, prepadnimi dolinami, starodavnimi gozdovi, padajočimi slapovi in gorskim masivom je neustavljivo privlačna. Ko so jo portugalski raziskovalci leta 1417 odkrili, se ji sprva sploh niso upali približati, saj so mislili, da so prišli na konec sveta. Gorski vrhovi, ki se dvigujejo naravnost iz Atlantika, so bili odeti v tako nenavadne oblake in meglice, da so jih prestrašeni morjeplovci zamenjali za pare, ki se dvigujejo iz ust pekla.

Ob igrivih levadah

Danes Madeira ni več konec sveta. Še zdaleč ne spominja na pekel, ampak je - vsaj po mojih osebnih izkušnjah - čisto pravi raj za mladoporočence, pa tu-

di za vse ljubitelje gorskih poti ter vzvišenih doživetij v naravi, ne glede na njihov zakonski stan ...

Najbolj znane pohodniške poti na Madeiri potekajo ob levadah. To so namakalni kanali, ki so jih začeli graditi že v 15. stoletju, da bi usmerili vodo z gora v niže ležeče kmetijske predele. Nekatere levade so zasekane v zelo strma, navpična pobočja, zato si danes skoraj ne moremo predstavljati, kako so nastale. Delavci so bili s strmih skalnatih vrhov obešeni v platnenih košarah, kanale pa so klesali s krampi. To nevarno delo so sprva opravljali afriški sužnji in veliko jih je pri tem umrlo. Danes je ves otok prepreden z levadami; teh je že približno 2000 km in to je za otok, ki v dolžino meri le dobrih 50 kilometrov, seveda zelo veliko. Poleg tega, da ta namakalni sistem že pet stoletij uspešno oskrbuje dolino z vodo, so ob levadah speljane tudi idealne sprehajalne poti. Po njih lahko pridemo v najbolj nedotaknjene in težko dostopne koticke otoka. Poti ob levadah so postale zelo donosne posele, saj kar nekaj podjetij ponuja organizirano vodenje, predvsem za skupine starejših turistov. Vendar tako vodenje pravzaprav ni potrebno, saj obstaja vrsta kakovostnih vodnikov z vsemi potrebnimi informacijami.

Levade ponujajo zelo raznovrstna doživetja, poti ob njih so lahko kratke in nezahtevne ali pa celodnevne, zahtevne, celo nevarne.

Ena najbolj slikovitih levad, ki nama je ostala v spominu, je potekala po zaščitenem področju naravnega parka (Parque das Queimadas). Na začetku vodi pot skozi evkaliptusove gozdove, ki omamno dišijo, mimo počivališča s kamnito mizo in stoli. Ob robu poti so bila že pred stoletji posajena drevesa, tako da danes hodimo po mogočnem hrastovem drevoredu, drevesne krošnje pa so pre-

Pogled s Cabo Girao, enega najvišjih evropskih klifov (580 m)

predene s srebrno zelenim mahom, ki v kosmih visi z vej. Sem ter tja pozorno oko ugleda stoletne ciprese, javorje in cedre. Na poti naletimo na dve s slamo kriti hiši, ki se ju ne bi sramovala nobena dobra pravljica. Nato se pot zoži, saj je levada po večini vklesana v strmo skalnato pobočje, s katerega se po mahu in praproti povsod cedi voda, tako da bi kraj z lahkoto zamenjali za prizorišče Tolkienovnega Gospodarja prstanov. Pot vodi ob slapovih in skozi številne predore - najdaljši meri kar 200 metrov - do začetka levade.

V prave gore

Madeira pa nima slovesa gorskega raja samo zaradi levad. Od vzhodnega do zahodnega dela otoka kot nekakšna hrbtenica poteka gorska veriga. Najvišje gore so v osrednjem gorskem masivu, katerega vrhovi so visoki približno 1800 m. Na najvznemirljivejši gorski turi - tako so vsaj obljubljali vodniki - se da osvojiti vse tri najvišje otoške vrhove, imenovane Pico Ruivo (1862 m), Pico das Torres (1847 m) in Pico do Arieiro (1818 m). Na izhodišče, k Pico do Arieiro, se res pripelješ z avtom, a glede na to, da so gorski vrhovi okoli opoldneva že lahko zaviti v pregovorne meglice, se nad tem nima smisla zmrdovali. Že na prvem razgledišču, Skobčevem gnezdu, se je razkrila veličastnost gorovja pred nami. Otok je vulkanskega izvora, zato sva na vsakem koraku opazovala za naju nenavadne črne in rdeče barvne odtenke. Za domiselne oblike je poskrbela erozivna moč vetra in dežja, ki je ustvarila nenavadne nazobčane skale, igle, stolpe in roglje. Hudourniške vode pa so oblikovale globoke prepadne doline, ki se ponekod začinjajo takoj za robom utrjene in zavarovane poti. Nad gorsko pokrajino sva bila navdušena, prav tako nad tremi osvojenimi vrhovi, malo manj pa nad tlakovano potjo, narejeno iz številnih stopnic, ki se naporno vijejo zdaj navzgor, zdaj navzdol in le redko ustrezajo dolžini tvojega koraka.

Prav zaradi stopicanja po teh stopnicah mi je ostal v najlepšem spominu četrti vrh, Pico Grande (1654 m), sicer nekoliko nižji od drugih treh, zato pa manj obiskan in ukročen. Pisec angleškega planinskega vodnika je vrh kar obšel, češ da je vzpon prezahteven, pisec nemškega vodnika pa je goro opisal kot zelo zahtevno, samo za izkušene

*Ob levadah skozi zelenje in tunele
(foto: Branko Klander)*

gornike. Na ta ekstremni pohod sva odšla prvega decembrskega dne. Bilo je sončno, 23° C in popolno brezvetrje. Izkazalo se je, da poleg dveh mest, ki sta bili (brez pravega razloga) zavarovani z jeklenico, težavnost za povprečnega slovenskega planinca ni bila omembe vredna. Sklepala sva, da je morda za madeirske kriterije zahtevno že to, da pot na goro ni tlakovana s stopnicami. Pico Grande nama je torej spet razvezal korak, očaral pa naju je tudi zaradi neprekosljivega razgleda in lege; stoji namreč na sredini otoka. Na severu in jugu sva videla Atlantik, na vzhodu se je razprostiral ves osrednji gorski masiv z vrhovi, ki sva jih osvojila dan pred tem, za nama je kot orjaška gorska miza stala planota Pa'l da Serra. Okoli naju pa same nenavadne oblike, večbarvni prelomi in plasti, kot da bi zemlja v dinamičnem trenutku spreminjanja obstala in ostala takšna nadaljnja tisočletja.

Po močvirni planoti

Popolnoma drugačen svet je nepričakovano ravna planota Pa'l da Serra na višini 1400 - 1600

Mogočni skalnati može na Achada do Teixeira

m. Prek najpomembnejšega otoškega prelaza Encumeade je dostopna z avtom, vendar zato nič manj zanimiva. Ime Pa'l da Serra v portugalsčini pomeni gorsko barje, močvirje in področje marsikoga spominja na Škotsko višavje. Navidezno neskončni travniki, v resnici 100 km² veliko področje, so poraščeni z mahom in praprotnjo. Pozimi so tod samo kilometri rdečkasto rjave praproti, ki se kot preproga vije čez planoto. Poseben čar te pokrajine je njena nenaseljenost, po njej se pasejo le krave in ovce, pohodniške poti pa vodijo v vse smeri. V vse smeri vodi tudi tišina. Pravijo, da je planota pogosto zavita v oblake, in to sva preverila na svoji lastni koži, saj sva jo kar trikrat zaman »oblegala«, dokler se nama nekega mrzlega jutra ni prikazala v vsem sijaju. To je bilo tistega nepozabnega dne, ko sva vstala v trdi temi, se zapeljala na planoto in gledala, kako je sonce vželo nad madeirskimi gorami. Nato sva se sprehodila na najvišji vrh te planote, Pico Ruivo do Pa'l (1640 m), in začela nov dan.

Najbolj znana pohodniška lokacija na planoti je okolica RabaÁala. Dobro jo je obiskati zgodaj zjutraj, saj je priljubljena v tistem pomenu, ki se v praksi pokaže kot množičnost. V jutranji samoti se je vredno podati k 25 slapovom. K romantični kotanji, v katero se zliva slap in 24 drobnih curkov, skozi cedrove gozdove in vrešje pripelje čudovita levada. V mesecih, ko je veliko vode, se splača stopiti še do bližnjega priljubljenega izletniškega cilja, slapa Risca, ki pada po črni steni več kot 100 metrov v globino.

V cvetočih vrtovih

Za Madeiro bi lahko v prenesem pomenu rekli, da je en sam velik vrt. Tam vedno kaj cveti, zato ji pravijo tudi »plavajoči otok cvetja v Atlantiku«. Nekatere vrste rož, ki jih imamo doma v cvetličnih lončkih, tam rastejo na prostem bogotno kot plevel. Najpogostejše so hibiskus, oleander, božična zvezda, fuksija, vodenka, strelicija, hortenzija, afriška lilija, natresk, monstera, ciperus, številne palme in kaktusi.

Za ves otok - razen za goli polotok Sao Lorenzo na skrajnem vzhodu - je značilno bujno rastlinstvo. Iz vsakega kotička in iz vsake špranje kaj raste. Ko so ga Portugalci v 15. stoletju odkrili, je bil tako gosto poraščen z drevjem, da so ga poimenovali otok lesa (portugalsko Ilha da Madeira). Prvi naseljenci so želeli pridobiti obdelovalno površino s požigom gozdov in izročilo pravi, da je gorelo dolgih sedem let. Kljub temu je nekaj starodavnih lovorovih gozdov, ki so pred poledenitvijo pokrivali Sredozemlje in vzhodno Afriko, na Madeiri vendarle ostalo in leta 1999 jih je UNESCO zaščitil kot svetovno pomembno naravno dediščino.

Poleg naravnih parkov je na otoku veliko negovanih vrtov. Vredno si je ogledati botanični vrt nad glavnim mestom Funchalom, prava paša za oči je tudi tropski vrt Monte Palace, ki ima veliko orientalskih prvin. Pri tem vrtu je najzanimivejša povezava narave s kulturo - park je namreč poln kipov, vodometov, vodnjakov, keramičnih vaz, starih manualinskih arhitekturnih elementov, ki so mojstrsko postavljeni v naravno okolje. Ljubitelje angleških vrtov bo očaral vrt družine Blandy na posestvu Quinta do Palheiro. V njem so ljubka majhna kapelica, ovita v cvetoče vrtnice, s čudovitim steklenim vitražem v zvoniku, pa majhen ribnik, znana in neznana stoletna drevesa, predvsem pa avenija kamelij, ki cvetijo v najrazličnejših barvah.

Madeirska legenda o nastanku otoka pravi, da je Bog, potem ko je ustvaril svet, sede občudoval svoje delo. In ker je bil zadovoljen, je svet nežno poljubil. Na tistem mestu se je rodila Madeira. Zdi se, da v cvetočih vrtovih, pa tudi na razdrapanih gorskih vrhovih še vedno lahko občutimo globino in simboliko te starodavne pripovedi. ○